

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Wiceprezes NIK

LOL.411.4.2.2024

Pani
Hanna Kończal
Główny Inspektor
Ochrony Środowiska
Główny Inspektorat Ochrony
Środowiska
ul. Bitwy Warszawskiej 1920 r. 3
02-362 Warszawa

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

zmienione zgodnie z treścią uchwały nr 68/2025 Kolegium Najwyższej Izby Kontroli z dnia 3 grudnia 2025 r.

D/24/513 - Prawidłowość działań podejmowanych przez podmioty sektora finansów publicznych w związku z budową i funkcjonowaniem zakładu produkcji komponentów do akumulatorów elektrycznych w Radzikowicach koło Nysy

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Olsztynie
ul. Artyleryjska 3e, 10-165 Olsztyn
tel. 48896788200, lol@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Główny Inspektorat Ochrony Środowiska (dalej: GIOŚ), ul. Bitwy Warszawskiej 1920 r. 3, 02-362 Warszawa
Kierownik jednostki kontrolowanej	Hanna Kończal Główny Inspektor Ochrony Środowiska, od 1 kwietnia 2025 r. dalej: Główny Inspektor W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio pełnili: Anna Dębowiec I Zastępca Głównego Inspektora Ochrony Środowiska, od 6 grudnia 2024 r. do 31 marca 2025 r. Joanna Piekutowska - Główny Inspektor Ochrony Środowiska od 15 kwietnia 2024 r. do 5 grudnia 2024 r. Damian Jakubik - p. o. Głównego Inspektora Ochrony Środowiska, od 19 stycznia 2024 r. do 14 kwietnia 2024 r. Wiesław Czechowski - p.o. Z-cy Głównego Inspektora Ochrony Środowiska, od 12 stycznia 2024 r. do 18 stycznia 2024 r. Krzysztof Gołębiowski - Główny Inspektor, od 6 marca 2023 r. do 22 grudnia 2023 r. Magda Gosk – p.o. Główny Inspektor, od 13 sierpnia 2022 r. do 5 marca 2023 r. oraz p.o. Z-cy Głównego Inspektora Ochrony Środowiska od 23 grudnia 2023 r. do 11 stycznia 2024 r. Michał Mistrzak – Główny Inspektor, od 13 grudnia 2021 r. do 12 sierpnia 2022 r. oraz p.o. Główny Inspektor od 18 września 2021 r. do 12 grudnia 2021 r. Marek Chibowski – p.o. Główny Inspektor, od 17 sierpnia 2020 r. do 17 września 2021 r. Marek Surmacz - p.o. Z-cy Głównego Inspektora Ochrony Środowiska, od 29 lipca 2020 r. do 16 sierpnia 2020 r. Paweł Ciećko – Główny Inspektor, od 1 listopada 2018 r. do 28 lipca 2020 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	Prowadzenie spraw związanych z kontrolą przestrzegania wymagań ochrony środowiska, w tym związanych z funkcjonowaniem spółki [REDAKTED]
Okres objęty kontrolą	Lata 2019-2024
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Olsztynie

¹ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK

Kontrolerzy Waldemar Żarnoch, p.o. Wicedyrektor Delegatury, upoważnienie do kontroli nr 135/2024 z 6 listopada 2024 r.
Bartosz Kościukiewicz, Wicedyrektor Delegatury, upoważnienie do kontroli nr 134/2024 z 6 listopada 2024 r.
Emilia Wasilewska, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LOL/133/2024 z 6 listopada 2024 r.
Marcin Wójcik, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LOL/132/2024 z 6 listopada 2024 r.
(akta kontroli str. 1-8)

OCENA OGÓLNA **II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności**
NIK ocenia pozytywnie działalność Głównego Inspektora Ochrony Środowiska w badanym zakresie. GIOŚ prawidłowo przeprowadził trzy postępowania odwoławcze od trzech decyzji³ Opolskiego Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska⁴ wydanych wobec [REDAKTOWANO]⁵, w których nałożono opłaty podwyższone na łączną kwotę 99,1 mln zł⁶.

GIOŚ prawidłowo prowadził działania dotyczące badania i oceny stanu wód powierzchniowych (rzek)⁷ oraz monitoringu powietrza na obszarze w sąsiedztwie zakładu w Radzikowicach. Wyniki badań powietrza mieściły się w granicach poziomu dopuszczalnego, zaś w rzekach poza sporadycznymi przypadkami nie dochodziło do przekroczenia wartości granicznych zanieczyszczeń. Przy czym przedmiotem badań nie było ustalenie obecności metali ciężkich takich jak lit, kobalt i mangan, które mogły być wykorzystywane przez ww. zakład.

Skargi dotyczące potencjalnego zanieczyszczenia środowiska jakie wpłynęły do GIOŚ związane z budową zakładu produkcji komponentów do akumulatorów elektrycznych w Radzikowicach koło Nysy były przekazywane stosownie do art. 232 Kpa WIOŚ w terminie.

Opis stanu faktycznego **III. Opis ustalonego stanu faktycznego kontrolowanej działalności**
1. Kontrole przestrzegania wymagań ochrony środowiska w GIOŚ realizował Departament Inspekcji GIOŚ (dalej: DI), w strukturze którego funkcjonował Wydział Kontroli Korzystania z Wód. Był on odpowiedzialny za rozpatrywanie odwołań od decyzji wydawanych przez organ pierwszej instancji.

Zastępca Głównego Inspektora Ochrony Środowiska wyjaśniła, że w GIOŚ nie było wewnętrznych regulacji dotyczących prowadzenia postępowań odwoławczych. Były one prowadzone w oparciu o art. 127 § 1 Kpa.

GIOŚ w okresie od czerwca 2023 do czerwca 2024 r. rozpatrzył trzy sprawy dotyczące odwołań Spółki od trzech decyzji wydanych przez WIOŚ. Decyzje te

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej

³ Decyzje [REDAKTOWANO] 2023 r.

⁴ Dalej: WIOŚ.

⁵ Dalej: [REDAKTOWANO] lub Spółka lub Spółka [REDAKTOWANO].

⁶ GIOŚ zakończył postępowanie rozstrzygnięciem w trybie art. 189 f § 1 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2024 r. poz. 572) dalej: Kpa. Spośród 262 odwołań od decyzji, które dotyczyły wymierzenia opłaty podwyższonej za naruszenie warunków dotyczących odprowadzania ścieków, GIOŚ w czterech przypadkach zastosował art. 189 f § 1 Kpa, w tym trzech dotyczących [REDAKTOWANO]

⁷ Rzeka Nysa Kłodzka oraz Cielnica będąca jej lewobrzeżnym dopływem.

dotyczyły nałożenia opłaty podwyższonej za naruszenie ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne⁸. Łączna kwota tych opłat wyniosła 99, 1 mln zł, przy czym 11,3 mln zł za 2020 r., 50,3 mln zł za 2021 r. oraz 37,5 mln zł za 2022 r.

Analiza działalności GIOŚ w latach 2019-2024 w zakresie prowadzonych postępowań w sprawie odwołań wykazała, że:

- do GIOŚ wpłynęły łącznie 262 odwołania od decyzji w wyniku których wymierzono opłatę podwyższoną za naruszenie warunków dotyczących odprowadzania ścieków,
- w 249 przypadkach wydał decyzję, z czego utrzymano w mocy 109 decyzji, 24 zwrócono do ponownego rozpatrzenia, w 6 umorzono postępowanie, a w 110 przypadkach uchyłono decyzję organu pierwszej instancji, z czego w:
 - o 88 przypadkach wymierzono opłatę podwyższoną,
 - o 18 – uchyłono decyzję lub uchyłono i umorzono postępowanie pierwszej instancji,
 - o 4 – odstąpiono od nałożenia opłaty podwyższonej oraz porzeczano na pouczeniu, z czego trzy przypadki dotyczyły wcześniej wspomnianych decyzji wydanych wobec Spółki [REDACTED]
- w 13 sprawach stwierdzono uchybienie terminu do wniesienia odwołania lub niedopuszczalność odwołania z powodu jego wniesienia przez podmiot nieuprawniony.

Spośród spraw sprawozdanych do GIOŚ⁹ wynikało, iż dziesięć najwyższych kwot opłaty podwyższonej (za nieuznanie wyników badań) wymierzonych decyzją przez organ pierwszej instancji wyniosło od 3,8 mln zł do 50,3 mln zł – była to najwyższa nałożona kwota, która dotyczyła jednej z wcześniej wspomnianych decyzji wydanych wobec Spółki [REDACTED]

W sześciu zakończonych¹⁰ z ww. dziesięciu przypadków, GIOŚ otrzymał odwołania od tych decyzji. Postępowania GIOŚ w sprawie tych odwołań zakończyły się rozstrzygnięciem, w którym organ w:

- trzech przypadkach (wszystkie decyzji wydane wobec Spółki [REDACTED] uchylił zaskarżone decyzje w całości i odstąpił od nałożenia opłaty podwyższonej oraz porzeczwał na pouczeniu,
- dwóch uchylił zaskarżone decyzje w całości i ustalił opłaty podwyższone w zmienionej wysokości (zwiększającej i zmniejszającej),
- jednym utrzymał w mocy zaskarżoną decyzję.

Badanie dokumentacji pięciu spraw dotyczących postępowań odwoławczych¹¹, zakończonych rozstrzygnięciem GIOŚ w trybie art. 189f § 1 Kpa wykazało m.in., że najniższa kwota opłaty podwyższonej, od której nałożenia odstąpiono w drugiej instancji wyniosła 1,7 tys. zł, a najwyższa 235,1 tys. zł. We wszystkich postępowaniach pierwsza instancja rozpatrywała ww. rozstrzygnięcie, nie uznając spełnienia przesłanek odstąpienia od nałożenia administracyjnej kary pieniężnej. WIOŚ uzasadniał swoje stanowisko poprzez

⁸ Dz. U. z 2024 r. poz. 1087, ze zm. dalej: Prawo wodne.

⁹ Według danych wprowadzonych przez WIOŚ do Informatycznego Systemu Kontroli w okresie od 1 stycznia 2018 r. do 14 stycznia 2025 r.

¹⁰ Dwa postępowania według stanu na dzień 14 stycznia 2025 r. były w toku.

¹¹ Próba obejmowała cztery postępowania dotyczące opłaty podwyższonej za przekroczenie ilości pobieranej wody. Natomiast jedno postępowanie odwoławcze dotyczyło wymierzonej opłaty podwyższonej w zakresie jakości odprowadzania ścieków (bez uwzględnienia trzech postępowań odwoławczych [REDACTED])

uznanie np., iż przekroczenie zaistniało i w tej sytuacji można podjąć jedynie działania mające na celu zapobiegnięcia naruszenia w przyszłości. Jednocześnie organ pierwszej instancji wskazywał, że nie można uznać przekroczeń warunków określonych w pozwoleniach wodnoprawnych za znikome, z uwagi na doniosłą wagę społeczną obowiązków związanych z ochroną środowiska jako dobra wspólnego. WIOŚ podnosił również, że odstąpienie od nałożenia opłaty podwyższonej nie pozwoli na spełnienie celów, dla których została nałożona, tj. zapewnienie prewencji.

(akta kontroli str. 13-102)

2. GIOŚ otrzymał odwołania złożone przez Spółkę [REDAKCYJA] w dniu 2 czerwca 2023 r. od wskazanych w pkt 1 wystąpienia pokontrolnego, trzech decyzji Opolskiego Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska. Odwołania te dotyczyły decyzji wydanych w oparciu o wyniki kontroli¹² przeprowadzonej przez WIOŚ w oczyszczalni ścieków w [REDAKCYJA] eksploatowanej przez Spółkę. Stwierdzono wówczas naruszenia w zakresie przestrzegania wymagań ochrony środowiska. Część prób do badań jakości ścieków oczyszczonych, odprowadzanych z oczyszczalni ścieków, zostało pobranych niezgodnie z miejscem wskazanym w pozwoleniu wodnoprawnym. WIOŚ wskazał, że Spółka w roku 2020 oraz 2021 wykonała badania jakości ścieków (wskaźników takich jak BZT₅, azot ogólny czy fosfor) w miejscu niezgodnym z pozwoleniem wodnoprawnym. Z kolei laboratorium akredytowane na zlecenie Spółki dokonywało poboru prób niezgodnie z pozwoleniem wodnoprawnym w latach 2021 oraz 2022 w zakresie węglowodorów ropopochodnych, co w obu przypadkach stanowiło naruszenie ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne. W wyniku stwierdzonych naruszeń WIOŚ wymierzył Spółce opłatę podwyższoną w łącznej wysokości 99,1 mln zł.

Ww. odwołania w dniu 9 czerwca 2023 r. zostały przekazane do GIOŚ. W odwołaniach Spółka zaskarżyła decyzje w całości, wnosząc o ich uchylenie i odstąpienie od wymierzenia opłaty podwyższonej w związku z niewykonaniem przez WIOŚ wszelkich czynności niezbędnych do dokładnego wyjaśnienia stanu faktycznego, w tym nie zebrania w sposób wyczerpujący wszystkich dowodów w sprawie, czy też nie uznania wyjaśnień strony o pomyłkowym dokonaniu wpisu miejsca poboru próbek w sprawozdaniach i protokołach. W odwołaniu wnioskowano m.in. o przeprowadzenie dowodów z dokumentów przedłożonych do odwołania, tj. skorygowanych protokołów poboru próbek oraz skorygowanych sprawozdań do ww. badań, oświadczeń próbkobiorców, uzyskanie opinii biegłych z zakresu technologii oczyszczania ścieków oraz inżynierii sanitarnej, a także przesłuchanie świadków wskazanych przez Spółkę.

Pracownik GIOŚ odpowiedzialny za przeprowadzenie postępowań odwoławczych wyjaśnił, że otrzymał te sprawy do realizacji bez wytycznych

¹² Kontrola ta była przeprowadzona w ramach cyklu „Kontrole oczyszczalni ścieków położonych w aglomeracjach o wielkości $\geq 10\,000$ RLM pod kątem oceny spełnienia warunków w zakresie jakości ścieków wprowadzonych do wód lub do ziemi, określonych w pozwoleniach wodnoprawnych i zintegrowanych, ze szczególnym uwzględnieniem substancji biogennych, wraz z pomiarami jakości ścieków odprowadzonych z tych oczyszczalni, wykonanymi na zlecenie WIOŚ zgodnie z obowiązującymi przepisami”. Cykl kontrolny był realizowany w latach 2020-2022 i miał na celu dokonanie oceny spełniania przez wybrane oczyszczalnie, znajdujące się w aglomeracjach o wielkości $\geq 10\,000$ RLM ujętych w Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych wymagań jakościowych oraz ilościowych odprowadzanych ścieków, ze szczególnym uwzględnieniem substancji biogennych. Łącznie skontrolowano 427 oczyszczalni, w tym dziesięć z województwa Opolskiego.

co do sposobu ich załatwienia. Podał, że na początkowym etapie pojawiły się wątpliwości czy do kanału odpływowego o długości ok 100 m mogą się dostać inne ścieki. Rozważano wówczas sprawdzenie czy jakość wyników jest zbieżna w obu miejscach, w celu ustalenia szczelności kanału oraz czy Spółka nie wprowadza za miejscem poboru ścieków, które mogłyby wpłynąć na ich jakość i reprezentatywność.

GIOŚ na podstawie złożonego odwołania oraz uzupełnionego materiału dowodowego z 3 sierpnia 2023 r., 11 września 2023 r. oraz 6 listopada 2023 r. (sprawozdania z badań wykonywanych jednocześnie na wylocie ścieków oraz na kanale odpływowym ścieków oczyszczonych) nie był w stanie stwierdzić czy zgromadzony w sprawie materiał dowodowy złożony przez stronę na etapie postępowania odwoławczego pozwala na jednoznaczne określenie czy ewentualna zmiana miejsca poboru prób na inne niż wskazane w pozwoleniu wodnoprawnym miała wpływ na miarodajność wielkości emisji.

GIOŚ w związku z ww. wątpliwościami, w dniu 16 listopada 2023 r. zlecił WIOŚ przeprowadzenie eksperymentu. Jego celem było ustalenie czy jakość ścieków pobranych z kanału odpływowego ścieków na terenie [REDAKTOWANE] jest zbieżna z jakością tych ścieków przy wylocie do rzeki Nysy Kłodzkiej. Zakładał on jednocześnie wykonanie przez laboratorium CLB GIOŚ¹³ na zlecenie WIOŚ oraz inne akredytowane laboratorium na zlecenie Spółki poboru próbek do badań. Miało to na celu ustalenie czy pomiędzy ww. miejscami pobierania próbek mogły być doprowadzane inne ścieki, wody opadowe, roztopowe, a także ustalenie czy pomiędzy ww. punktami były wykonywane jakiegokolwiek prace oddziałujące na szczelność kanału. GIOŚ zlecił również przesłuchanie świadków, wskazanych w odwołaniu przez Spółkę, pod odpowiedzialnością karną, na okoliczność miejsca, z którego w badanych w tej sprawie okresach pobierano próbki ścieków do badań.

I tak pracownicy WIOŚ:

- w okresie od 28 listopada 2023 r. do 16 lutego 2024 r. przeprowadzili czynności wyjaśniające, zakończone sporządzeniem protokołu kontroli WIOS-OPOLE 46/2024 z dnia 16 lutego 2024 r., w ramach których:
 - o dokonali oględzin instalacji i urządzeń służących do oczyszczania ścieków komunalnych oraz wizualnej jakości odprowadzanych ścieków, podczas których nie zidentyfikowano urządzeń lub obiektów mogących mieć wpływ na jakość płynących w nim ścieków,
 - o przeprowadzono pomiary kontrolne jakości odprowadzanych ścieków w kanale odpływowym oraz przy wylocie do rzeki Nysy Kłodzkiej w celu ustalenia zbieżności jakości odprowadzanych ścieków. Pomiarów tych dokonano w trzech okresach, tj. w dniach 5-6 grudnia 2023 r., 19-20 grudnia 2023 r. oraz 3-4 stycznia 2024 r. Przeprowadziło je CLB GIOŚ na zlecenie WIOŚ oraz inne akredytowane laboratorium na zlecenie Spółki. Wyniki pomiarów wykonanych w grudniu wykazały jednostkowe przekroczenia azotu ogólnego w stosunku do posiadanego pozwolenia wodnoprawnego. Natomiast wyniki badań jakości ścieków z 3 i 4 stycznia 2024 r. wykazały znaczne przekroczenia badanych parametrów dla wskaźnika BZT₅ (o ok. 40% wartości dopuszczalnej

¹³ Centralne Laboratorium Badawcze Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska.

badanego parametru), ChZT_{cr} (o 175%) oraz zawiesiny ogólnej (o 1 328%). Spółka wyjaśniła w toku kontroli WIOŚ, iż wpływ na powyższą sytuację miała przede wszystkim awaria w zakładzie etanolu wskutek, której ścieki technologiczne zostały zmieszane z zacierem, a następnie zostały odprowadzone do kanalizacji sanitarnej, skąd trafiły do oczyszczalni ścieków. W związku z zaistniałą sytuacją, w wyniku której Spółka naruszyła art. 145 pkt 3 lit b. ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska¹⁴, WIOŚ nałożył na Prezes Spółki mandat w kwocie 7,5 tys. zł.

- przesłuchali w charakterze świadka sześciu pracowników Spółki oraz ośmiu pracowników laboratorium akredytowanego wykonyującego wybrane badania jakości ścieków na rzecz [REDAKTOWANE] w kontrolowanym przez WIOŚ okresie. Z przesłuchań wynikało m.in., że sporządzone na wniosek Spółki korekty sprawozdań dotyczyły zmiany nazwy punktu pobierania w celu doprecyzowania miejsca poboru próbki. Jak dodał inny pracownik akredytowanego laboratorium od stycznia 2020 r. przesunięto miejsce poboru z wylotu do rzeki na kanał odpływowy, a współrzędne GPS lokalizowały miejsce z błędem ok. 10m. Ponadto pracownik ten przedłożył do protokołu z przesłuchania świadka protokół z dnia 13 stycznia 2020 r. z przeglądu i zatwierdzenia do użytkowania urządzenia do poboru próbek, który zawierał dokumentację fotograficzną potwierdzającą jego umiejscowienie w kanale ścieków oczyszczonych, a nie przy wylocie do rzeki.

W związku z przeprowadzonym postępowaniem Zastępca Dyrektora DI działając na podstawie upoważnienia Głównego Inspektora Ochrony Środowiska w dniach 26-27 czerwca 2024 r. wydał trzy decyzje za poszczególne lata, w których uchylił zaskarżone decyzje WIOŚ w całości i odstąpił od nałożenia opłaty podwyższonej oraz poprzestał na pouczeniu.

Przeprowadzona w toku kontroli NIK analiza dowodów zgromadzonych w toku ww. postępowań przeprowadzonych przez organ II instancji spraw dotyczących ww. trzech odwołań wykazała m.in., że:

- art. 189f § 1 Kpa, który zdaniem organu pierwszej instancji¹⁵ nie miał zastosowania, w GIOŚ stanowił podstawę uchylenia wszystkich trzech decyzji oraz poprzestania na pouczeniu. GIOŚ jako organ drugiej instancji na podstawie zebranego materiału dowodowego stwierdził, iż naruszenie,

¹⁴ Dz. U. z 2024 r. poz. 54, ze zm., dalej: POŚ.

¹⁵ Organ pierwszej instancji zbadał przesłanki do zastosowania rozstrzygnięcia w trybie art. 189f § 1 Kpa i nie uznał ich za spełnione. W uzasadnieniu decyzji wymierzających opłatę podwyższoną organ podniósł m.in. ww. przesłanki, tj. uznał, że środowisko jako dobro wspólne i wartość nadrzędna, podlega ochronie prawnej, w tym wynikającej z art. 86 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r. zatem waga naruszenia nie jest znikoma. Ponadto uznano, że opłata podwyższona dotyczy deliktów administracyjnych formalnych, niezależnych od skutków naruszenia prawa, które można usunąć. Jednocześnie organ stwierdził, że odstąpienie od nałożenia opłaty podwyższonej nie pozwoli na spełnienie celów, dla których została nałożona, a głównym celem sankcji jest gwarancja wykonania określonych prawnie obowiązków. Ponadto organ stwierdził, że w przypadku nieuznania wyników badań, ustawodawca nie uzależnił możliwości stwierdzenia naruszenia od wystąpienia bezpośredniego zanieczyszczenia ściekami odprowadzonymi do środowiska i nie powiązał obowiązku wymierzenia opłaty podwyższonej tylko z rzeczywistym zanieczyszczeniem.

które wystąpiło w tej sprawie jest znikome, a strona zaprzestała naruszenia prawa, gdyż:

- o stwierdzone przez organ pierwszej instancji naruszenie polegające na wykonywaniu pomiarów jakości ścieków w miejscu innym niż wskazane w pozwoleniu wodnoprawnym, stanowi co do zasady naruszenie zasad pobierania próbek i może być podstawą do nieuznania wyników pomiarów i wymierzenia opłaty podwyższonej, lecz organy wydające pozwolenia (Marszałek Województwa Opolskiego oraz Dyrektor Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej we Wrocławiu PGW WP), dopuszczają w wydanych pozwoleniach pobór raz przy wylocie ścieków do rzeki, a raz w kanale odpływowym ścieków oczyszczonych, nie wskazując przy tym, że wyłącznie dane miejsce jest najbardziej reprezentatywne,
 - o ścieki odprowadzane z oczyszczalni spełniały wymagane warunki, tj. nie stwierdzono przekroczeń najwyższych dopuszczalnych wartości ustalonych w pozwoleniu wodnoprawnym,
 - o strona zaprzestała naruszania prawa poprzez wykonywanie pomiarów w miejscu zgodnym z miejscem wskazanym w pozwoleniu wodnoprawnym, zatem naruszenie polegające na pobieraniu próbek do badań w niewłaściwym miejscu ustało.
- organ odwoławczy podjął działania w celu rozpatrzenia spraw na nowo. GIOŚ w decyzji za 2020 r. oraz 2022 r. wskazał, że organ pierwszej instancji błędnie przyjął okres sprawozdania z badań jakości odprowadzanych ścieków, tj. przyjęto jedynie badania za 2020 r., a nie uwzględniono badania od 11 marca 2019 r. do 31 grudnia 2019 r., a także przyjęto jedynie badania za 2022 r., a nie uwzględniono okresu od 1 stycznia 2023 r. do 12 kwietnia 2023 r. Ponadto GIOŚ w decyzji za 2020 r. wskazał błędne dokonanie przez WIOŚ oceny spełnienia warunków na podstawie rozporządzenia, tj. aktualnie obowiązującego zamiast obowiązującego w dacie wydania tego pozwolenia. GIOŚ w wydanych decyzjach nie uwzględnił współrzędnych punktu GPS miejsca poboru próbek oczyszczonych ścieków wykonywanych przez akredytowane laboratorium oraz wyjaśnień udzielonych przez pracowników ww. laboratorium w trakcie prowadzonego postępowania wyjaśniającego. W uzasadnieniach przedmiotowych decyzji wskazał, że na podstawie całokształtu zebranego materiału dowodowego naruszenia były znikome. Dlatego przedstawione zarówno w odwołaniu jak i w kolejnych pismach zarzuty i wyjaśnienia oraz wnioski, nie miały wpływu na rozstrzygnięcie sprawy. W związku z powyższym uznano odnoszenie się do nich za bezzasadne,
 - GIOŚ uznał, że bezspornie doszło do naruszenia warunków ustalonych w pozwoleniu wodnoprawnym, wnioski dotyczące uzyskania opinii biegłego z zakresu inżynierii sanitarnej, technologii oczyszczania ścieków i chemii, a także konieczności wystąpienia z wnioskiem do Trybunału Konstytucyjnego¹⁶ są bezzasadne. Dyrektor DI wyjaśnił, że jako organ

¹⁶ O zbadanie Konstytucyjności przepisu art. 280 pkt 2 lit. b ustawy Prawo wodne oraz art. 290 pkt 1 ww. ustawy i rozporządzenia rady ministrów z dnia 27 grudnia 2017 r. w sprawie ustalania opłat podwyższonych za przekroczenie warunków wprowadzania ścieków do wód lub do ziemi ze względu na sprzeczność z art 31 ust. 3 oraz 64 ust. 3 i art 92 Konstytucji jako zapisów

- drugiej instancji musieli odnieść się do każdego argumentu podniesionego przez stronę oraz że nie powołali biegłych, gdyż uznali, że sami posiadali kompetencje w tym zakresie,
- GIOŚ w dniu 5 marca 2024 r. otrzymał z WIOŚ zebrany materiał dowodowy, na podstawie którego w dniu 19 kwietnia 2024 r. sporządzono pierwszy projekt decyzji. Projekt ten zakładał uchylenie zaskarżonej decyzji w całości i odstąpienie od nałożenia opłaty podwyższonej oraz poprzestanie na pouczeniu. Decyzja ta była opracowywana przez pracownika Wydziału Kontroli Korzystania z Wód, a na późniejszych etapach również przez naczelnika Wydziału Korzystania z Wód DI, ówczesnego Głównego Inspektora Ochrony Środowiska, Zastępcę Dyrektora CLB GIOŚ oraz Departament Prawny. Ówczesny Zastępca Dyrektora DI będący obecnie Dyrektorem DI wydał decyzję za 2020 oraz 2021 r. w dniu 26 czerwca 2024 r., a decyzję za 2022 r. w dniu 27 czerwca 2024 r. Wyjaśnił, że sprawy te były szczególne z uwagi na konsultacje z CLB, z Departamentem Prawnym GIOŚ i konsultacje z Głównym Inspektorem Ochrony Środowiska. Wyższa kwota, tj. dotycząca spraw powyżej 1 mln zł, jest konsultowana z Departamentem Prawnym. Jest to próg przyjęty wewnętrznie w GIOŚ, wynikający z praktyki prowadzenia postępowań odwoławczych. Dodał, że do momentu otrzymania projektu decyzji nie miał wiedzy co do trybu prowadzenia sprawy, a po przeanalizowaniu całościowo otrzymanego materiału rozstrzygnięcie pozostało takie samo, jak zaproponowano. Wyjaśnił, że przeanalizowany materiał dowodowy wskazywał na rozstrzygnięcie w kierunku uchylenia tej decyzji, ponieważ wysokość kary nie odzwierciedlała naruszenia i wpływu na środowisko.

(akta kontroli str. 103-650, 1202-1209)

3. W kontrolowanym okresie do GIOŚ wpłynęły trzy sprawy/skargi dotyczące [REDAKOWANE] lub zakładu do produkcji komponentów do akumulatorów elektrycznych w Radzikowicach koło Nysy.

Dwie z nich dotyczyły zakładu do produkcji komponentów do akumulatorów elektrycznych i wpłynęły w 2022 r. GIOŚ niezwłocznie¹⁷, na podstawie art. 232 § 1 Kpa, przekazał te skargi do WIOŚ. Zostały one zgłoszone anonimowo poprzez formularz zgłoszeniowy udostępniony na stronie GIOŚ, a ich treść wskazywała na możliwy wyciek ścieku do gleby. W wyniku tych zgłoszeń WIOŚ w okresie od 4 marca do 8 lipca 2022 r. przeprowadził kontrolę zakończoną protokołem z kontroli nr WIOS-OPOLE 88/2022. Wojewódzki Inspektor w dniu 14 lipca 2022 r. poinformował GIOŚ, że w wyniku przeprowadzonej kontroli nie stwierdzono nieprawidłowości w zakresie przestrzegania przepisów ochrony środowiska.

W jednym przypadku GIOŚ otrzymał w 2024 r. interwencję Posła na Sejm RP. Interwencja ta odbyła się na wniosek Spółki i dotyczyła wymierzenia opłat podwyższonych za przekroczenie w latach 2020-2022 warunków wprowadzania ścieków pochodzących z miejskiej oczyszczalni ścieków w Nysie do rzeki Nysy Kłodzkiej. W piśmie z dnia 15 kwietnia 2024 r., które do DI wpłynęło 22 kwietnia

wprowadzających opłaty bez konkretnego, precyzyjnego określenia ich wysokości co spowodowało ustalenie wysokości opłaty nie adekwatnej do stopnia szkody.

¹⁷ Po upływie pięciu oraz trzech dni od daty wniesienia skargi.

2024 r. wnioskowano o wydanie przez GIOŚ trzech decyzji uchylających decyzje WIOŚ i umorzenie postępowania w tych sprawach w terminie do końca kwietnia 2024 r. W uzasadnieniu tego wniosku wskazano m. in., że kara została nałożona za rzekomo nieprawidłowe miejsce poboru próbek, a nie za przekroczenie parametrów, a miejsce poboru pozostaje bez znaczenia dla wyników poboru ścieków, gdyż oba miejsca znajdują się w tym samym kanale (pierwsze jest na początku kanału, a drugie u jego ujścia) i nie ma możliwości technicznych, aby doszło do zmieszania z innymi wodami czy płynami. Ponadto wskazał, że w ustawie Prawo wodne jak i w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 27 grudnia 2017 r. w sprawie ustalania opłat podwyższonych za przekroczenie warunków wprowadzania ścieków do wód lub do ziemi¹⁸ brakuje regulacji, jak liczyć opłaty podwyższone. Wg tych przepisów w takich przypadkach zakłada się naruszenie zasady poboru próbek i przyjmuje, że doszło do 80% przekroczenia składu ścieków. W przedmiotowym przypadku ██████ spowodowało to naliczenie najwyższej kary w historii wynoszącej około 100 mln zł. Interwencja ta została udostępniona Ministerstwu Klimatu i Środowiska, które 29 kwietnia 2024 r. skierowało do GIOŚ pismo z prośbą o przekazanie kopii odpowiedzi GIOŚ na interwencję poselską.

GIOŚ w odpowiedzi na interwencję, w dniu 22 kwietnia 2024 r. wskazał, iż organ odwoławczy jest obowiązany merytorycznie sprawę rozpoznać na nowo, a ze względu na szeroki obszerny zakres materiału postępowania nie zostaną rozpatrzone we wskazanym terminie, tj. do 30 kwietnia 2024 r. Ponadto wskazano, że w kwestii uregulowań prawnych, organem właściwym do podjęcia prac legislacyjnych w celu zmiany przepisów jest Minister Infrastruktury. Kopię odpowiedzi udzielonej na interwencję Posła przekazano w dniu 8 maja 2024 r. do Ministerstwa Klimatu i Środowiska.

(akta kontroli str. 651-693)

4. Główny Inspektor Ochrony Środowiska, w dniu 26 listopada 2020 r. określił ogólne kierunki działań Inspekcji Ochrony Środowiska w latach 2021-2025 z perspektywą do 2030 r. Wśród tych kierunków wskazano m. in. na działania związane z poprawą jakości wód powierzchniowych i podziemnych, a także stanu czystości powietrza. W przypadku kierunku „Poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych, Morza Bałtyckiego oraz gospodarowania zasobami wodnymi” wskazano na potrzebę przeprowadzenia kontroli:

- w zakładach, które na podstawie decyzji określających warunki korzystania ze środowiska wprowadzają ścieki do wód lub do ziemi, a w szczególności ujętych w Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych, wraz z prowadzeniem pomiarów jakości ścieków wprowadzanych do środowiska, wykonywanych na zlecenie Wojewódzkich Inspektoratów Ochrony Środowiska podczas kontroli,
- w zakładach, które na podstawie decyzji określających warunki korzystania ze środowiska pobierają wodę powierzchniową lub podziemną,
- oceny wyników pomiarów wykonywanych przez podmioty zobowiązane do ich wykonywania i przedkładania organom IOŚ.

¹⁸ Dz. U. poz. 2501.

Natomiast w zakresie monitoringu wskazywano m. in. na potrzebę rozszerzenia zakresu systemu zapewnienia jakości pomiarów biologicznych i chemicznych dla potrzeb oceny stanu wód powierzchniowych oraz prowadzenie pomiarów dla potrzeb aktualizacji planów gospodarowania wodami oraz oceny osiągnięcia dobrego stanu wód.

Na potrzebę działań w tym zakresie wskazywał także Raport Głównego Inspektora Ochrony Środowiska z 2022 r. dotyczący stanu środowiska w Polsce. W raporcie tym w części dotyczącej jakości wód wskazano, że w odniesieniu do wód powierzchniowych rzecznych, 94,6% wód wykazało zły stan, a w odniesieniu do wód jeziornych 91,7% było także w złym stanie. Informacje zawarte w raporcie wskazywały również na jakość powietrza pozostającą poniżej norm europejskich w wielu regionach Polski, szczególnie w okresie zimowym. Głównymi zanieczyszczeniami mającymi wpływ na ten stan były pyły zawieszone (PM10 i PM2.5) oraz benzo(a)piren.

Analiza kierunków kontroli zdefiniowanych przez GIOŚ na przykładzie województwa Opolskiego wykazała, że w okresie objętym kontrolą lista ogólnopolskich celów kontrolnych przyjętych do realizacji obejmowała cele kontroli takie jak „Kontrola przestrzegania warunków dotyczących ilości pobieranej wody, określonych w pozwoleniach wodnoprawnych oraz pozwoleniach zintegrowanych”, „kontrola przestrzegania warunków dotyczących ilości i jakości ścieków wprowadzanych do wód lub ziemi, określonych w pozwoleniach wodnoprawnych oraz pozwoleniach zintegrowanych”, czy też „kontrola przestrzegania przepisów ochrony środowiska w zakresie emisji gazów i pyłów do powietrza”. Natomiast z listy kierunków kontrolnych przyjętych do realizacji w 2024 r. wykreślono kierunek obowiązujący w poprzednich latach, tj. „Kontrola przestrzegania przepisów dotyczących wprowadzania do urządzeń kanalizacyjnych będących własnością innych podmiotów, ścieków przemysłowych zawierających substancje szczególnie szkodliwe dla środowiska wodnego”.

Zastępca Głównego Inspektora Ochrony Środowiska wyjaśniła, że ww. kierunek ten został usunięty, ponieważ wprowadzanie do urządzeń kanalizacyjnych będących własnością innych podmiotów, ścieków przemysłowych zawierających substancje szczególnie szkodliwe dla środowiska wodnego, nie jest bezpośrednim wprowadzaniem zanieczyszczeń do środowiska, co powoduje, że z punktu widzenia ochrony środowiska nie jest to najważniejszy obszar wymagający kontroli. Ponadto bezpośrednia kontrola podmiotów wprowadzających ścieki przemysłowe, w tym zawierające substancje szczególnie szkodliwe dla środowiska wodnego do urządzeń kanalizacyjnych będących własnością innych podmiotów, jest wykonywana przez przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne, na podstawie przepisów ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków¹⁹, a więc obszar ten nie pozostaje bez nadzoru.

NIK zauważa, że w kontroli przeprowadzonej równocześnie w Spółce prowadzącej oczyszczalnię ścieków stwierdzono, że Spółka zawarła umowę m.in. na odbiór ścieków przemysłowych z zakładem w Radzikowicach. Z umowy tej

¹⁹ Dz. U. z 2024 r. poz. 757.

wynikało, że zakład ten miał prawo do wprowadzania do kanalizacji będącej własnością Spółki ścieków zawierających więcej substancji niebezpiecznych dla środowiska niż wynikało to z analizy pozwoleń wodnoprawnych obu podmiotów. W konsekwencji dopuszczono do możliwości odbioru ścieków zawierających: dwie substancje nie dopuszczone załącznikiem nr 2 rozporządzenia Ministra Budownictwa z dnia 14 lipca 2006 r. w sprawie sposobu realizacji obowiązków dostawców ścieków przemysłowych oraz warunków wprowadzania ścieków do urządzeń kanalizacyjnych²⁰, tj. lit (1 mgLi/l) i mangan (5 mgMn/l), a także BZT₅, ChZT, zawiesiny ogólnej, ekstraktu eterowego, siarczanów i chlorków, tj. parametrów nie przewidzianych obowiązującymi dla dostawcy ścieków pozwoleniami wodnoprawnymi. WIOŚ w przeprowadzanych kontrolach w ramach celu – „kontrola przestrzegania warunków dotyczących ilości i jakości ścieków wprowadzanych do wód lub ziemi, określonych w pozwoleniach wodnoprawnych oraz pozwoleniach zintegrowanych”, weryfikował przestrzeganie warunków określonych w pozwoleniu wodnoprawnym. Kontrole te nie obejmowały badania zawartości substancji, które były określone w umowie zawartej pomiędzy Zakładem a Spółką. Powodem tego było niewskazanie tych substancji w pozwoleniach wodnoprawnych, mimo istniejącej możliwości przedostania się ich do środowiska.

(akta kontroli str. 694-883, 1150-1168, 1410-1412)

Mimo ww. kierunków działania określonych w 2020 r. Główny Inspektor Ochrony Środowiska w dniu 11 kwietnia 2024 r. w piśmie DZPS.410.1.2024 zwrócił się do Wojewódzkich Inspektorów Ochrony Środowiska o dokładne analizowanie zasadności kierowanych zleceń do CLB GIOŚ. Związane to było z ograniczonymi możliwościami finansowym i kadrowymi w kontekście prowadzenia badań i pomiarów w ramach działalności kontrolnej. W piśmie tym wskazano również na brak uzasadnienia do kierowania przez Wojewódzką Inspekcję Ochrony Środowiska zlecenia wykonania badań lub pomiarów wód powierzchniowych w punktach pomiarowo-kontrolnych uprzednio badanych w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska.

Zastępca Głównego Inspektora Ochrony Środowiska wyjaśniła, że w planie finansowym GIOŚ na rok 2024, środki dla CLB wynosiły 1 mln zł. Środki te nie pozwalały na zaplanowanie większego ilościowo pobierania próbek, czy też pomiarów i analiz na potrzeby działań kontrolnych wojewódzkich inspektoratów ochrony środowiska. W środkach tych ujęto także wydatki na badania kontrolne wynikające z innych zobowiązań ustawowych takich jak badanie zawartości siarki w ciężkim oleju opałowym oraz w oleju do silników statków żeglugi śródlądowej czy też wykonanie badań w próbkach farb i lakierów dla potrzeb kontrolnych WIOŚ. Zastępca GIOŚ dodała także, że zmniejszane z roku na rok środki na działalność CLB, przy rosnącej inflacji, nie pozwalają na zwiększenie wydatków na wykonanie pobierania próbek oraz wykonania badań/pomiarów na potrzeby działań kontrolnych Wojewódzkich Inspektoratów Ochrony Środowiska. Nie jest możliwe realizowanie wydatków ponad kwotę, która została przyznana CLB z budżetu państwa.

(akta kontroli str. 884-1042)

²⁰ Dz. U. z 2016 r. poz. 1757.

5. GIOŚ w okresie objętym kontrolą na obszarze, na którym funkcjonował zakład produkcji komponentów do akumulatorów elektrycznych w Radzikowicach koło Nysy, prowadził na podstawie art. 349 ustawy Prawo wodne badania i oceny stanu wód powierzchniowych, które były publikowane na portalu jakości wód powierzchniowych. W toku kontroli NIK przeanalizowano wyniki badań rzeki Nysy Kłodzkiej²¹ oraz Cielnicy²², do których zakład ten na podstawie posiadanych pozwoleń wodnoprawnych lub decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach Burmistrza Nysy miał możliwość odprowadzać odpowiednio ścieki oczyszczone lub wody opadowe i roztopowe.

I tak dla punktu pomiarowo-kontrolnego²³ Cielnica – poniżej Prusinowic, a następnie od 2022 r. ppk Cielnica – Prusinowice wykonano w latach 2021-2024 łącznie 43 badania zlecone przez CLB na podstawie programu Państwowego Monitoringu Środowiska²⁴ w zakresie wód powierzchniowych i podziemnych na poszczególne lata. Spośród przeprowadzonych badań tylko w jednym przypadku stwierdzono przekroczenia wartości granicznych badanych wskaźników określonych w rozporządzeniu Ministra Infrastruktury z dnia 25 czerwca 2021 r. w sprawie klasyfikacji stanu ekologicznego, potencjału ekologicznego i stanu chemicznego oraz sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych, a także środowiskowych norm jakości dla substancji priorytetowych²⁵. Dotyczyły one rtęci i wyniosły 0,081 [µg/l] w stosunku do 0,07 [µg/l], które to określono w ww. rozporządzeniu. Od 2022 r. badano m. in. metale ciężkie takie jak nikiel i jego związki, ołów i jego związki oraz kadm i jego związki, lecz w tych przypadkach nie doszło do przekroczenia wartości dopuszczalnych.

Analiza badań dla rzeki Nysy Kłodzkiej dla dwóch z sześciu punktów poboru próbek (Nysa Kłodzka - Zbiornik Nysa oraz Nysa Kłodzka – Skorogoszcz) wykazała, że w latach 2020-2024 zlecono łącznie 122 badania. W jedenastu przypadkach wyniki badań przekroczyły wartości graniczne z czego trzykrotnie stwierdzono przekroczenie benzolu (w 2020 r., 2021 r. oraz 2023 r.) dwukrotnie w przypadku kadmu (w 2021 r. oraz 2023 r.), makrofitów (w 2021 r. oraz 2024 r.) oraz makrobezkręgowców (w 2021 r. oraz 2024 r.). Pozostałe jednorazowe przekroczenia dotyczyły z kolei lichtiofauny oraz Fitobentos. Badania metali ciężkich takich jak nikiel, kadm czy rtęć, nie wykazały przekroczenia wartości dopuszczalnych.

Jak wyjaśniła Zastępca GIOŚ, wymienione wyżej jednolite częściach wód powierzchniowych (dalej: jcwp) uznane zostały w drugiej aktualizacji planów gospodarowania wodami za zagrożone niespełnieniem określonych dla nich celów środowiskowych i zostały objęte badaniami w ramach monitoringu operacyjnego. Zgodnie z rozporządzeniem monitoringowym, program operacyjny prowadzony jest w cyklach rocznych z częstotliwością nie mniejszą

²¹ Rzeka w południowo-zachodniej Polsce, na terenie województw dolnośląskiego i opolskiego, lewobrzeżny dopływ Odry o długości 181 km. W okresie objętym kontrolą prowadzono monitoring wód powierzchniowych w sześciu punktach poboru próbek.

²² Lewobrzeżny dopływ Nysy Kłodzkiej o długości około 31 km. W okresie objętym kontrolą monitoring wód powierzchniowych prowadzono od 2022 r. w dwóch punktach poboru próbek.

²³ Dalej: ppk.

²⁴ Dalej: PMŚ.

²⁵ Dz.U. poz. 1475, ze zm. dalej: Rozporządzenie w sprawie klasyfikacji stanu ekologicznego.

niż co 3 lata, co najmniej 2 razy w każdym 6-letnim cyklu PGW na obszarze dorzecza. Od 2023 roku, w związku z sytuacją na rzece Odrze, wszystkie ppk, w których realizowany jest tylko monitoring operacyjny w zakresie substancji chemicznych, monitorowane są również cztery wskaźniki terenowe (temperatura wody, odczyn pH, tlen rozpuszczony, przewodność elektrolityczna właściwa w 20°C) w ramach programu badawczego. Poszerzenie zakresu badań w tych ppk o wskaźniki terenowe ma na celu zebranie dodatkowych informacji o stanie jcwp.

Informacje o ww. przekroczeniach z dnia 17 marca 2022 r. dla PPK Cielnica – Prusinowice w zakresie rtęci oraz z dnia 20 lutego 2023 r. oraz 21 sierpnia 2023 r. przekroczeniach dla ppk Nysa Kłodzka – Skorogoszcz w zakresie benzo(g,h,i)perylen oraz kadmu skierowano m.in. do WIOŚ w przypadku ppk Cielnica pismem nr DMS-OP.071.43.2024 z dnia 15 lipca 2024 r. po upływie 525 dni od wystąpienia ww. przekroczeń. Natomiast w przypadku ppk Nysa Kłodzka skierowano pismem nr DMS-OP.071.43.2024 z dnia 15 lipca 2024 r. po upływie 329 oraz 511 dni od daty ujawnienia ww. przekroczeń.

Jak wyjaśniła Zastępca GIOŚ, na podstawie § 14 Rozporządzenia w sprawie klasyfikacji stanu ekologicznego, klasyfikacji poszczególnych wskaźników monitorowanych w wodzie dokonuje się po zakończeniu cyklu badawczego w terminie do 30 czerwca roku bezpośrednio następującego po roku wykonania badań. Dlatego informacje o ww. przekroczeniach skierowano do WIOŚ w następnym roku, po wykonaniu klasyfikacji wskaźników na podstawie średniorocznych wyników badań. Należy podkreślić, że rozporządzenie w sprawie klasyfikacji stanu ekologicznego nie jest dedykowane analizie pojedynczych wyników, o ile z taką częstotliwością nie są zaplanowane, natomiast zasady ich przyrównywania i klasyfikacji są ściśle w nim określone i wynika to wprost z przepisów unijnych.

NIK zauważa jednak, że Dyrektor Departamentu Monitoringu Środowiska GIOŚ pismem nr DMS-WPSW.911.3.2023 z dnia 28 grudnia 2023 r. w celu realizacji wniosku pokontrolnego z kontroli NIK²⁶, zobowiązał Dyrektora CLB GIOŚ do bieżącego przekazywania podmiotom zobowiązanym do kontroli gospodarowania wodami informacji o przypadkach przekroczenia dopuszczalnych poziomów stężeń substancji szkodliwych dla środowiska wodnego²⁷.

GIOŚ w latach 2020-2024 w ramach prowadzonych kontroli lub prowadzonego monitoringu wód powierzchniowych nie badał w rzece Nysie Kłodzkiej obecności innych metali ciężkich takich jak np. lit, mangan, sód lub wolfram.

Jak wyjaśniła Zastępca GIOŚ, szczegółowy zakres badań wskaźników jakości wód powierzchniowych zawarty w obu rozporządzeniach monitoringowych²⁸ nie

²⁶ Kontrola „D/22/505 - Działania podmiotów publicznych w związku z kryzysem ekologicznym na rzece Odrze”.

²⁷ W zakresie norm dopuszczalnych dla stężeń substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego, czyli substancji z grupy 4, dla których zostało określone maksymalne dopuszczalne stężenie w wodzie na podstawie załącznika nr 14 do Rozporządzenia w sprawie klasyfikacji stanu ekologicznego.

²⁸ Rozporządzeniem Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 9 października 2019 r. w sprawie form i sposobu prowadzenia monitoringu jednolitych części wód

obejmuje pierwiastków takich jak lit, mangan, sód lub wolfram do badania w jcw. Dwa z nich (sód i mangan) wskazane są w obu rozporządzeniach do monitorowania jedynie w wodach podziemnych. Ponadto w trakcie czynności kontrolnych wojewódzki inspektor ochrony środowiska może, w ramach porozumienia zawartego pomiędzy GIOŚ a WIOŚ, w sprawie zakresu i sposobu realizacji badań, w tym pobierania próbek, wykonywania pomiarów i analiz na potrzeby działań kontrolnych zlecić wykonanie takich pomiarów CLB GIOŚ. Na podstawie analizy dokumentów zgromadzonych w CLB Oddział w Opolu wynika, że laboratorium nie otrzymało od WIOŚ zlecenia na realizację tego typu badań w Nysie Kłodzkiej w latach 2020-2024.

(akta kontroli str. 1043-1073, 1087-1149)

6. GIOŚ podobnie jak w przypadku wód powierzchniowych prowadził badania stanu jakości powietrza na obszarze, gdzie funkcjonował zakład produkcji komponentów do akumulatorów elektrycznych w Radzikowicach koło Nysy. W badanym okresie na podstawie art. 89 ustawy POŚ dokonywano oceny poziomów substancji w powietrzu za rok poprzedni. Stacja pomiarowa zlokalizowana w Nysie prowadziła automatyczny pomiar jakości powietrza, z 1-godzinnym czasem uśredniania stężeń dla pyłu zawieszonego PM10 w latach 2020-2024 oraz dla pyłu zawieszonego PM2,5 w latach 2021-2023 r.

Jak wyjaśniła Zastępca GIOŚ, automatyczny pomiar w zakresie pyłu zawieszonego PM10 i PM2,5 w Nysie był realizowany na terenie Zespołu Szkół i Placówek Oświatowych w Nysie. W roku 2023 w rejonie stacji pomiarowej rozpoczęły się prace remontowo-budowlane, co uniemożliwiło dalsze prowadzenie pomiarów w dotychczasowym miejscu. Od roku 2024 stacja została przeniesiona w inne miejsce na terenie szkoły, gdzie doprowadzono tymczasowe przyłącze prądu. Przyłącze to nie umożliwia jednak równoczesnego podłączenia dwóch urządzeń do automatycznego pomiaru pyłu. Do czasu uzyskania stałego przyłącza prądu, prowadzony będzie wyłącznie automatyczny pomiar w zakresie pyłu zawieszonego PM10, a po uzyskaniu stałego przyłącza, GIOŚ planuje poszerzyć zakres pomiarowy o pył PM2,5.

Z uzyskanych na podstawie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f ustawy o NIK wyjaśnień Dyrektora Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Nysie wynika, że ww. prace remontowo-budowlane zostały zakończone 28 marca 2025 r., a GIOŚ wniosek o określenie warunków przyłączenia do sieci dystrybucyjnej złożył w dniu 2 kwietnia 2025 r.

Ponadto na potrzeby wsparcia ocen jakości powietrza w badanym okresie realizowane było matematyczne modelowanie transportu i przemian wybranych zanieczyszczeń powietrza, które na podstawie ustawy POŚ wykonywał Instytut Ochrony Środowiska – Państwowy Instytut Badawczy. W latach 2020-2023 modelowanie matematyczne było wykonywane dla: dwutlenku siarki (SO₂), dwutlenku azotu (NO₂), tlenków azotu (NO_x), ozonu (O₃), pyłu zawieszonego PM10 i PM2,5 oraz benzo(a)pirenu (B(a)P) zawartego w pyłe PM10. Dodatkowo

powierzchniowych i jednolitych części wód podziemnych (Dz. U. poz. 2147), uchylone z dniem 23 maja 2021 r. oraz rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 13 lipca 2021 r. w sprawie form i sposobu prowadzenia monitoringu jednolitych części wód powierzchniowych i jednolitych części wód podziemnych (Dz. U. poz. 1576, ze zm.).

od roku 2023 wykonywane było modelowanie dla arsenu zawartego w pyłe PM10.

Stężenia średnioroczne w latach 2020-2023²⁹ dla miejscowości Radzikowice w przypadku:

- dwutlenku siarki wynosiło odpowiednio 3,3, 3,8, 3,9 oraz 3,5,
- dwutlenku azotu wynosiło 10,2, 11,4, 9,2 oraz 9,7,
- tlenków azotu wynosiło 12,1, 13,9, 12,0 oraz 11,8,
- pyłu zawieszonego PM10 wynosiło 15,3, 21,7, 19,7 oraz 14,
- pyłu zawieszonego PM2,5 wynosiło 8, 13,9, 15,3 oraz 8,6,
- benzo(a)pirenu wynosiło 0,8, 1,13, 0,83 oraz 0,32,
- arsenu w 2023 wyniosło 0,4.

Wszystkie powyższe wyniki badań mieściły się w granicach poziomu dopuszczalnego zanieczyszczeń w powietrzu ze względu na ochronę zdrowia ludzi.

Stacja pomiarowa w Nysie nie prowadziła pomiarów powietrza dla metali ciężkich takich jak ołów, kadm i nikiel.

Jak wyjaśniła Zastępca GIOŚ, minimalna liczba stałych stanowisk pomiarowych w zakresie poszczególnych zanieczyszczeń powietrza zależy od liczby ludności oraz poziomów stężeń. W strefie opolskiej, do której należy Nysa, pomiar metali (arsenu, kadmu, niklu i ołowiu) w pyłe zawieszonym PM10 prowadzony jest na jednej stacji pomiarowej, z uwagi na to, że uzyskiwane stężenia roczne utrzymują się na bardzo niskim poziomie. Metale w strefie opolskiej są badane cyklicznie w seriach rocznych w różnych lokalizacjach w województwie. W Nysie takie pomiary były wykonywane w latach 2014 i 2019, a uzyskane wyniki potwierdziły bardzo niskie stężenia metali ciężkich. W Nysie pomiar benzo(a)pirenu był prowadzony w latach: 2014, 2015, 2017 i 2019, a kolejny pomiar metali i benzo(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM10 był zaplanowany w Nysie na rok 2024, ale z powodu braku możliwości podłączenia do prądu dodatkowego pyłomierza, nie było to możliwe.

W latach 2020-2024 GIOŚ na podstawie art. 9 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko³⁰ udzielił 8 wnioskodawcom 14 odpowiedzi na zapytania dotyczące wartości stężeń średniorocznych dla miejscowości Radzikowice. W toku kontroli stwierdzono, że wartości stężeń w przekazanych pismach były zbieżne z wynikami dokonanymi przez Instytut Ochrony Środowiska – Państwowy Instytut Badawczy.

(akta kontroli str. 1074-1084, 1087-1149, 1222-1226)

7. Główny Inspektor Ochrony Środowiska w latach 2019-2024 przekazywał³¹ Ministerstwu Klimatu i Środowiska propozycje wprowadzenia zmian przepisów ustawy Prawo wodne, a także do koordynatora IV grupy roboczej działającej przy

²⁹ Dane za 2024 r. będą dostępne po wykonaniu kolejnej oceny jakości powietrza, tj. po 30 kwietnia 2025 r.

³⁰ Dz. U. z 2024 r. poz. 1112, ze zm.

³¹ Pisma DP-SDL.023.40.2023 z 7 marca 2023 r., DP-SDL.023.10.2024 z 1 marca 2024 r. oraz DP-ZL.023.6.2025 z 30 stycznia 2025 r.

Ministerstwie Infrastruktury w związku z pracami zespołu powołanego do przygotowania projektu specustawy dotyczącej rewitalizacji Odry. W związku z narastającą liczbą zdarzeń dotyczących zanieczyszczenia wód powierzchniowych ściekami w piśmie DP-ZL.023.6.2025 z 30 stycznia 2025 r.³² wskazano na potrzebę zwiększenia nadzoru przez organy Inspekcji Ochrony Środowiska nad jakością ścieków wprowadzanych przez zakłady do wód, na podstawie posiadanych pozwoleń, w celu potwierdzenia, że prezentowany przez zakłady w pomiarach stopień oczyszczania ścieków, stale odpowiada wymaganiom. Jak wskazano zaproponowana nowelizacja ma służyć wyeliminowaniu niedoskonałości i luk aktualnych regulacji prawnych, w tym uszczelnieniu istniejącego systemu oceny czy ścieki wprowadzane do środowiska, także do wód rzeki Odry, odpowiadają dopuszczalnym normom, poprzez, m.in.:

- możliwość wymierzania grzywien przez IOŚ na podstawie wyników pomiarów i analiz własnych wykonywanych przez IOŚ w trakcie kontroli zakładów, za przekroczenie dopuszczalnych stężeń wprowadzania ścieków do wód lub do ziemi, określonych w pozwoleniach wodnoprawnych oraz zintegrowanych,
- wykreślenie suszy i niskiego stanu wód jako przesłanki do nieponoszenia przez zakłady pobierające wodę lub wprowadzające ścieki do wód opłaty podwyższonej na podstawie art. 280 pkt 2 ustawy Prawo wodne,
- podwyższenie przewidywanej kwoty opłaty podwyższonej, o której mowa w art. 280 pkt 2 lit. a i b, do 800 zł, upoważniającej WIOŚ do niewszczywania postępowania w sprawie jej wymierzenia w celu zmniejszenia obciążenia WIOŚ czasem prowadzenia postępowań administracyjnych w których przewidywana kwota opłaty podwyższonej jest mniejsza niż 800 zł i kosztami tych postępowań angażujących w sprawę organy IOŚ oraz sądy administracyjne obu instancji. Jak również uspoźnienie kwoty opłaty podwyższonej z kwotą administracyjnej kary pieniężnej przewidzianej w ustawie POŚ za przekroczenie warunków pozwolenia w zakresie innych komponentów środowiska,
- doprecyzowanie sposobu liczenia terminu do przekazywania właściwym organom IOS wyników pomiarów wielkości emisji, co ułatwi zakładom egzekwowanie od laboratoriów terminu przekazywania wyników, a organom IOŚ zapewni możliwość bieżącego reagowania w przypadku nieprawidłowości stwierdzanych w przekazywanych wynikach badań i pomiarów.

(akta kontroli str. 1097-1149)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

³² W trakcie prowadzonej kontroli NIK.

IV. Uwagi i wnioski

Uwagi Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag.

Wnioski W związku z niestwierdzeniem nieprawidłowości, Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje wniosków pokontrolnych.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne sporządzono w postaci elektronicznej z użyciem kwalifikowanego podpisu elektronicznego.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Prezesa NIK. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Warszawa, 29 sierpnia 2025 r.

Wiceprezes
Najwyższa Izba Kontroli
Michał Jędrzejczyk

/-/

Zmian w wystąpieniu pokontrolnym dokonał:

Mariusz Lenkiewicz
Dyrektor
Delegatury NIK w Olsztynie

/podpisano elektronicznie/